

Demjéni Hegyes-kő-tető és Ereszvény-völgy kaptárkövei természeti emlék – összefoglaló adatok

A tervezési terület azonosító adatai

Közigazgatási elhelyezkedése, kiterjedése/nagysága:

Megye: Heves megye

Település: Demjén

A kaptárkövek két területen helyezkednek el egymástól kb. 400 m távolságra, ennek megfelelően a kaptárköveket magukba foglaló védőterületek mozaikosan kerültek lehatárolásra. Az északi tervezési területen a 083/25 helyrajzi számú ingatlanból 32767,528 m², azaz 3,277 ha a

747166,688	278053,906
747125,813	277965,969
747114,875	277983,969
747095,250	278006,750
747080,063	277983,063
747063,813	277970,281
747048,438	277970,375
747035,813	277976,938
747021,625	277992,594
747017,375	277994,469
747014,125	277994,469
746990,375	277982,500
746982,875	277970,281
746976,625	277968,438
746970,563	277975,813
746965,375	277976,594
746931,063	277989,625
746939,563	278006,688
746954,938	278037,563
747004,313	278136,625
746968,438	278134,813
746917,750	278132,250
746899,188	278131,313
746887,750	278130,719
746885,063	278137,500
746881,688	278139,094
746869,688	278136,438
746863,438	278140,625
746859,375	278146,219
746855,313	278159,969
746851,313	278161,375
746843,750	278155,125
746834,500	278155,125
746829,750	278149,094
746817,500	278149,438

746808,313	278152,625
746806,625	278159,813
746806,625	278167,000
746809,438	278169,219
746814,438	278161,219
746820,875	278161,250
746826,438	278176,281
746827,750	278187,656
746824,563	278192,250
746815,750	278186,625
746812,938	278192,406
746818,250	278203,219
746818,438	278208,813
746811,250	278208,188
746804,813	278206,969
746802,438	278209,781
746802,438	278209,906
746809,813	278241,156

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

Az északi tervezési területen a 083/67 a helyrajzi számú ingatlanból 6581,919 m², azaz 0,658 ha a

746887,750	278130,719
746886,125	278122,906
746874,563	278109,094
746875,250	278097,500
746868,250	278097,469
746847,563	278104,969
746825,000	278089,313
746817,000	278092,688
746814,000	278084,875
746814,688	278070,875
746803,625	278073,875
746782,938	278127,219
746802,438	278209,906
746802,438	278209,781
746804,813	278206,969
746811,250	278208,188
746818,438	278208,813
746818,250	278203,219
746812,938	278192,406
746815,750	278186,625
746824,563	278192,250
746827,750	278187,656
746826,438	278176,281
746820,875	278161,250
746814,438	278161,219
746809,438	278169,219
746806,625	278167,000
746806,625	278159,813
746808,313	278152,625

746817,500	278149,438
746829,750	278149,094
746834,500	278155,125
746843,750	278155,125
746851,313	278161,375
746855,313	278159,969
746859,375	278146,219
746863,438	278140,625
746869,688	278136,438
746881,688	278139,094
746885,063	278137,500

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

Az északi tervezési területen a 083/67 b helyrajzi számú ingatlanból 8235,515 m², azaz 0,824 ha a

746841,000	277977,094
746803,625	278073,875
746814,688	278070,875
746814,000	278084,875
746817,000	278092,688
746825,000	278089,313
746847,563	278104,969
746874,313	278051,781
746902,313	278051,219
746919,813	278050,875
746935,250	278050,531
746930,125	278040,281
746921,000	278021,969
746905,250	277990,313
746886,313	277999,750
746881,250	277995,781

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

Az északi tervezési területen a 083/48 helyrajzi számú ingatlanból 14152,641 m², azaz 1,415 ha a

746965,375	277976,594
746958,563	277963,125
746949,875	277951,313
746956,188	277950,094
746975,750	277949,313
746989,188	277955,750
746996,875	277952,000
747002,563	277944,781
747002,313	277938,188
746999,750	277934,906
746999,875	277933,844
746969,625	277939,313
746896,063	277971,469
746841,000	277977,094
746842,688	277977,875
746881,250	277995,781

746886,313	277999,750
746905,250	277990,313
746921,000	278021,969
746930,125	278040,281
746935,250	278050,531
746919,813	278050,875
746902,313	278051,219
746874,313	278051,781
746847,563	278104,969
746868,250	278097,469
746875,250	278097,500
746874,563	278109,094
746886,125	278122,906
746887,750	278130,719
746899,188	278131,313
746917,750	278132,250
746968,438	278134,813
747004,313	278136,625
746954,938	278037,563
746939,563	278006,688
746931,063	277989,625

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

Az északi tervezési területen a 083/41 helyrajzi számú ingatlanból 8146,638 m², azaz 0,815 ha

a

747125,813	277965,969
747102,313	277915,375
746999,875	277933,844
746999,750	277934,906
747002,313	277938,188
747002,563	277944,781
746996,875	277952,000
746989,188	277955,750
746975,750	277949,313
746956,188	277950,094
746949,875	277951,313
746958,563	277963,125
746965,375	277976,594
746970,563	277975,813
746976,625	277968,438
746982,875	277970,281
746990,375	277982,500
747014,125	277994,469
747017,375	277994,469
747021,625	277992,594
747035,813	277976,938
747048,438	277970,375
747063,813	277970,281
747080,063	277983,063
747095,250	278006,750
747114,875	277983,969

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

A déli tervezési területen a 083/41 helyrajzi számú ingatlanból 10921 m², azaz 1,092 ha a

747548,813	277771,031
747457,438	277700,750
747382,875	277763,719
747459,875	277832,469

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

A terület védettségi kategóriája: **helyi jelentőségű védett természeti terület, természeti emlék**

Védett terület neve: **Demjéni-kaptárkövek természetvédelmi terület, Demjéni Hegyes-kő-tető és Ereszvény-völgy kaptárkövei természeti emlék**

Törzskönyvi száma: **9/50/TT/01**

Védetté nyilvánító jogszabály: **196./1978. (XII. 5.) VB. határozat, Demjén Község Önkormányzat 1/2009. (I. 21.) rendelete**

Természetvédelmi kezelésért felelős szerv: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

A működési területe szerint érintett nemzetipark-igazgatóság: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság: **Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség**

Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma: **nem része Natura 2000 területnek**

A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

A földtudományi (geológiai és geomorfológiai), valamint kultúrtörténeti (régészeti) értéket hordozó kaptárkövek fennmaradásának biztosítása.

A kaptárkövek környezetében található védett növény- és állatfajok, életközösségek megőrzése, életfeltételeik zavartalanságának és fennmaradásának biztosítása.

A kultúrtörténeti és természeti értékek feltárását, megismerését, megőrzését szolgáló kutatási tevékenységek feltételeinek biztosítása.

A terület ismeretterjesztési, oktatási és környezeti nevelési célokat szolgáló bemutatása, a szemléletformálást, a környezettudatos magatartást szolgáló oktatási, nevelési, bemutatói feltételek fejlesztése.

Ingatlan-nyilvántartási adatok

Település neve	Hrsz/alrészlet	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos, tulajdonosi csoport	Vagyongkezelő
Demjén	083/25 *	21,6011	legelő	magán; Magyar Állam	magántulajdon; Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
	083/67 a*	1,3368	erdő	magán	magántulajdonos
	083/67 b*	1,7019	legelő	magán	magántulajdonos
	083/41 *	11,8203	erdő	magán	magántulajdonos
	083/48 *	2,3166	legelő	magán	magántulajdonos

* - a terület által csak részben érintett ingatlanok

Élettelen természeti értékek

A Hegyes-kő-tető IV. sziklavonulatának oldalán 6 fülke, vízszintesre faragott csúcsán pedig – a 4. fülke felett –, a Bányaél tetején lévő befaragásokhoz hasonló kiképzés látható. A lelőhelyen egyébként összesen 11 db fülke számolható össze.

Eresztvény-völgyben három sziklavonulaton 25 fülke lett fölmérve. A III. sziklán 12 db fülke, a 7. számú fülke feletti csúcson egy befaragott lyuk, alatta pedig egy nyereg alakú kiképzés látható.

Biológiai jellemzők

A terület állatföldrajzi szempontból az *Ősmátra (Matricum)* faunakörzetbe, a *Börzsöny-Mátra-Bükk vonulat (Eumatricum)* faunajárásba tartozik. Növényföldrajzi besorolása szerint a *Pannoniai Flóratartomány (Pannonicum) Északi-középhegység (Matricum)* flórávidékének *Borsodi (Borsodense)* flórajárásához tartozik, de déli fekvéséből adódóan átmeneti területnek minősül az Alföld felé (**Eupannonicum**).

A Hegyeskő-tető tervezési területen a kaptárkövek táji környezete erősen erdősült, míg nyugati kitétségben felszakadozó (záródó) jellegű spontán akácokat, addig plakorhelyzetben illetve keleties kitétségben teljesen bezáródott galagonya – kökény cserjéseket találunk. A kisebb edafikus illetve erodált gyepparadványok jellemző fajai közül kiemelhetők az alábbiak: fekete kökőrcsin (*Pulsatilla nigricans*), epergyöngyike (*Muscari botryoides*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), bunkós hagyma (*Allium sphaerocephalon*), bozontos árvalányhaj (*Stipa dasyphylla*) és a selymes peremizs (*Inula oculus-christi*). Az Eresztvény-völgyben zárt akácost találunk a lehatárolt védőzóna területén. Védett állatfajra vonatkozó adattal nem rendelkezünk.

2.4. Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A fülkés sziklákat a szomolyai lakosok nevezték kaptárköveknek, Eger környékén vakablakos köveknek, másutt köpüsköveknek, Ördögtoronynak, Nagybábaszéknek, Nyergesnek,

Hegyeskőnek, Kecskekőnek, Ablakoskőnek, Királyszékének, Kősárcánynak mondják azokat. Legismertebbé és legelterjedtebbé a kaptárkő elnevezés vált. Ezen a néven említik tanulmányaikban a kaptárkövek rejtélyének megoldásán fáradozó kutatók is: 1865-ben Kubinyi Ferenc, 1885-ben és 1891-ben Bartalos Gyula, 1939-ben Klein Gáspár, a 60-as években Saád Andor, a 70-es évektől pedig Mihály Péter.

A Királyszéke sziklát kettészelő Kutyaszorítóban lévő egyik fülke hátlapjába kettős halmon álló kettős kereszt van bevésve. Keletkezési ideje ismeretlen, minden bizonnyal a fülkefaragás időszakát követően keletkezett. Bartalos Gyula leírásaiban már szerepel, tehát a befaragás ideje száz évnél többre tehető.

Legtöbb vitát a sziklaalakzatok oldalába vájt fülkék eredete, készítésük oka váltott ki. Az átlagosan 60 cm magas, 30 cm széles és 25-30 cm mély fülkék peremén - az épségben lévőknél még jól láthatóan - bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők. Ezek a nyomok arra utalnak, hogy a fülkéket lefedték, a fedlapot a lyukakba vert ékekkel rögzítették. A keretnyommal rendelkező fülkék elég rendszertelenül vannak elhelyezve a sziklafalakon, a nyílások rendkívüli formagazdagsága pedig megkövetelte, hogy mindegyikhez egyedi méretű és alakú fedelet készítsenek. A kaptárfülkék rendeltetésével kapcsolatban számos feltevés, elmélet született. E téma első alapos kutatója az egri történész-régész pap, Bartalos Gyula szerint a kaptárkövek síremlékek voltak, s a fülkébe az elhunytak hamvait rejtő urnákat helyezték. A kőfülkék kifaragását eleinte a hun-magyarokhoz, később a keltákhoz illetve a szkítákhoz kötötte. Klein Gáspár borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. Már Bartalos megemlítette – hangot adva kételyeinek – a ma leginkább ismert és elfogadott véleményt, miszerint a fülkékben hajdan méhészkedtek: "A köznép, mely a pillanat hatása alatt okoskodik, a fülkékről kaptárköveknek mondja e sziklát, szerinte ezek a régi ember méhese lettek volna, mintha kőben és árnyékos oldalon laktak a méh." – írta 1891-ben az *Archaeologiai Értesítő* lapjain. A sziklaméhészeti rendeltetés legmeghatározóbb képviselője Saád Andor miskolci orvos volt, aki Korek József régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során előkerült, 11-14. századból származó leletek azonban egyik feltevés igazolására sem szolgáltatott bizonyítékot.

Ennek ellenére mégis az a nézet vált elfogadottá és a közvélemény számára ismertté, hogy a kaptárkövek fülkéi a középkori erdei sziklaméhészet emlékei s a méhészetnek ezt a formáját vagy a honfoglaláskor magyarsághoz csatlakozott kabarok vagy egy Balkán-félszigetről idemenekült kicsiny népcsoport (agriánok) honosították meg. A kaptárkövek fülkéinek méhészkedésre történő felhasználásával kapcsolatban felmerül azonban néhány kétség! Elgondolkodtató a fülkék égtájak szerinti változatos elhelyezkedése éppúgy, mint a talajszinthez közeli vagy éppen megközelíthetetlen helyre, sötét, hűvös sziklahasadékokba, vízmosások falába faragott fülkék jelenléte. De a keskeny és sekély, sőt előrebukó fülkék esetében is kizárható a méhtartás. A 11. századtól írásos adatok tanúskodnak a méhészet meglétéről, oklevelekben olvashatunk erdei méhészekről, méh vadászokról, de a sziklaméhészetről hallgatnak a források. A szájhagyományok pedig megoszlanak a kultikus és a gazdasági rendeltetés közt.

Tájképvédelmi szempontból a Hegyeskő-tető IV. sziklavonulata jelentős, az Ereszvény-völgyben a legszebb a kúpokkal tagolt III. szikla.

A tervezési területek sziklás, kopáros területek, amelyek környezetében erdő- és mezőgazdasági területek (gyep) találhatóak.

Gazdálkodási jellemzők

A tervezési területen két művelési ág jellemző, a kaptárkövektől délre, DNy-ra erdőgazdálkodás, a tervezési terület északi részén pedig gyepgazdálkodás folyik.